

MEDEDELINGEN EN BEKENDMAKINGEN

MEDISCHE STUDIEBEURZEN RAAD VAN EUROPA

De Raad van Europa zal — in het kader van het beurzenprogramma — voor 1972 wederom een aantal studiebeurzen toewijzen, bestemd voor een verblijf in het buitenland voor voortgezette studies op het terrein van de volksgezondheid.

Gegadigden voor een dergelijke beurs dienen zich vóór 1 juni 1971 schriftelijk te wenden tot de directeur-generaal voor Internationale Zaken, Ministerie van Sociale Zaken en Volksgezondheid, Zeestraat 73, Den Haag.

ONDERZOEKCENTRUM OOGAFWIJKINGEN GENEESMIDDELENGEBRUIK

Het Oogziekenhuis te Rotterdam heeft sinds kort de beschikking over een Onderzoekcentrum Oogafwijkingen Geneesmiddelengebruik (Hoofd: L. R. CANTA, arts). Deze afdeling is opgericht ten einde afwijkingen op oogheelkundig gebied, die mogelijk het gevolg zijn van geneesmiddelen, op te sporen.

Door het registreren van zo veel mogelijk gevallen zal worden getracht een inzicht te verkrijgen in de mate van vóórkomen van door bepaalde geneesmiddelen veroorzaakte oogafwijkingen. Hiertoe zijn aan de Nederlandse oogartsen enkele meldingsformulieren toegezonden, door middel waarvan bij het vermoeden van iatrogene verschijnselen bij hun patiënten het O.O.G. op de hoogte gesteld kan worden.

Vaak zal echter het onderzoek van deze patiënten moeten worden uitgebreid voor het ondubbelzinnig aantonen van de relatie tussen de gevonden oogafwijkingen en het gebruikte geneesmiddel. Dit onderzoek zal na overleg met de betrokken oogarts plaats kunnen vinden in samenwerking met de andere afdelingen van het Oogziekenhuis te Rotterdam.

BERICHTEN BUITENLAND

Frankrijk

Ontdekkers van kinine geëerd. — De Franse posterijen hebben een postzegel uitgegeven ter ere van PIERRE JOSEPH PELLETIER (1788-1842) en JOSEPH BIENAIMÉ CAVENTOU (1795-1877), twee apothekers, die in 1820, dus 150 jaar geleden, aankondigden dat zij het werkzame alkaloid uit de bast van de Zuid Amerikaanse kinaboom hadden geïsoleerd. Zij noemden de stof quinine, naar de Peruaanse naam van de bast, quina. De ontdekkers weigerden profijt te trekken van hun ontdekking, die zij aan de mensheid aanboden. Het gevolg van de ontdekking was een sterk vermeerderde vraag naar het produkt, en deze vraag leidde tot de Engelse en Nederlandse kina-aanplantingen in de kolonies van deze landen. Voor PELLETIER en CAVENTOU werd in 1900 aan de Boulevard St. Michel een bronzen beeld geplaatst, dat hen in academisch gewaad voorstelde. Tijdens de bezetting van Parijs in 1940-44 werd dit beeld door de Duitsers weggehaald en omgesmolten, maar in 1951 werd het door een nieuw beeld vervangen. (*Med. News Trib.*, 30 april.)

Groot-Brittannië

Beroepsgeheim. — Naar aanleiding van de geruchtmakingen de zaak betreffend de arts die aan de ouders van een zestienjarig meisje had medegedeeld dat het kind de „pil” gebruikte, heeft de Raad van de British Medical Association bepaald dat een arts geen vertrouwelijke mededelingen over

een patiënt aan wie ook mag doen, tenzij de patiënt hem toestemming hiertoe verleent. Op een vergadering eind april besloot de Raad tot een aanvulling van de in 1959 door het Representative Body opgestelde bepaling, dat een arts niet vrijwillig aan een derde persoon inlichtingen mag verstrekken omtrent feiten die hij bij de behandeling van een patiënt te weten is gekomen; destijds werd echter gestipuleerd dat de ingewikkeldheden van het moderne leven soms voor de arts moeilijkheden doen rijzen bij de toepassing van dit beginsel, en dat het noodzakelijk kan zijn „to acquiesce in some modification”. De thans overeengekomen aanvulling verplicht de arts, alle pogingen in het werk te stellen om toestemming van de patiënt te verkrijgen tot het verstrekken van inlichtingen aan een ander, indien dit naar het oordeel van de arts in het belang van de patiënt is. Indien de patiënt weigert, moet de weigering worden gerespecteerd. Deze uitspraak zal van kracht worden indien ze wordt aanvaard door het Representative Body, dat in juli te Leicester vergadert. (*Med. News Trib.*, 30 april.)

Abortus in 1969. — Uit een rapport van de Public Health Laboratory Service blijkt dat in 1969 in Engeland en Wales 54.819 maal abortus is opgewekt. In de meeste gevallen (ongeveer 32.000) waren psychische stoornissen de primaire indicatie. Daarop volgden rubella met 900 gevallen en verder allerlei ziekten, waaronder benigne hypertensie (277 gevallen), epilepsie (201 gevallen), astma (183 gevallen). Onder de niet-medische indicaties kwam de dreiging van ongewenste reacties bij de reeds aanwezige kinderen in het gezin 2.200 maal voor. In 162 gevallen was het zwangere meisje jonger dan 16 jaar en in 249 gevallen voelde het meisje zich te jong of onvolwassen. Bij 900 vrouwen was multipariteit de reden, en 250 vrouwen waren weduwe geworden of ze waren gescheiden. In 3 gevallen was de reden voor de operatie de niet-geslaagde sterilisatie van de man, in 16 gevallen was het de niet-geslaagde sterilisatie van de vrouw. In 50 gevallen werd abortus uitgevoerd wegens „husband away from home” en in 180 gevallen wegens buitenechtelijke bevruchting. In één geval werd de vader van het te verwachten kind als te oud beschouwd. (*Brit. med. J.*, 8 mei bl. 347.)

Japan

SMON en clioquinol. — In de vorige jaargang van ons *Tijdschrift* (bl. 2071) werd een bericht uit de *Japan Medical Gazette* weergegeven omtrent een steeds in frequentie toenemende neurologische ziekte: „subacute myelo-optic-neuropathy” (SMON). Uit een onderzoek van TSUBAKI was gebleken dat van 171 SMON-lijdende in 7 ziekenhuizen 166 gebruik hadden gemaakt van chiniform (= clioquinol, Enterovioform, Vioform). Een editorial in het *British Medical Journal* van 8 mei (bl. 291) brengt nadere bijzonderheden. De eerste gevallen werden in 1950 in Japan bekend. Sindsdien is het totale aantal tot minstens 10.000 gestegen. Een onderzoek van SOBUE en medewerkers omvatte 752 patiënten. Bij de meesten begon de kwaal met chronische buikpijn en diarree, waarna de neurologische symptomen acuut of subacuut inzetten met pijn in de benen en een atactische gang, voorts spierzwakte, voornamelijk in de benen. Bij een kwart van de patiënten werd het gezichtsvermogen aangetast. Een artikel van TSUBAKI en medewerkers in het *Lancet* (3 april bl. 696) beschreef een groep van 263 patiënten die wél, en 706 die geen clioquinol hadden gebruikt. In de laatste groep deden zich geen neurologische verschijnselen voor, maar in de eerste groep waren er 44 (16,7 pct) gevallen van SMON. Daarbij bleek vooral de duur van de medicatie van invloed te zijn geweest. Van patiënten die het middel langer dan 14 dagen hadden geslikt, waren 35 pct ziek geworden, van degenen die het minder dan 14 dagen achtereen hadden

ingenomen slechts 2,6 pct. Enterovioform is lange tijd als geheel ongevaarlijk beschouwd. In de Verenigde Staten hebben GHOLZ en ARONS gedurende vier jaar dagelijks 750 mg van deze stof toegediend aan 4000 patiënten van een bepaalde inrichting, ter preventie van maagdarfstoornissen. Zij zagen weinig bijwerkingen, maar hebben wel opgemerkt dat 20 patiënten op een vreemde manier gingen lopen. Ook in Europa zijn er schadelijke bijwerkingen beschreven, nl. enkele gevallen van opticus-atrofie. In Japan heeft het Ministerie van Gezondheid in september vorig jaar een verbod uitgevaardigd op de bereiding en de verkoop van het middel.

Verenigde Staten

Dodelijke reacties op toegediende geneesmiddelen. —

Van een aaneengesloten reeks van 6.199 gemonitoriseerde ziekenhuispatiënten zijn er 744 overleden (12 pct). Uit een onderzoek van SHAPIRO en medewerkers (*J. Amer. med. Ass.*, 19 april bl. 467) blijkt dat er bij deze 744 sterfgevallen 27 waren die moesten worden toegeschreven aan de toegediende geneesmiddelen (meestal zeer gangbare). De monitorisering van de patiënten was erop gericht geweest de werking van de toegediende geneesmiddelen te controleren. Uit de analyses bleek dat hyperkaliëmie (door kaliumtoediening) de voornaamste doodsoorzaak was, met 5 sterfgevallen; daarop volgde longoedeem met 4 gevallen, als gevolg van overvloedige vloeistofinfusie. Twee van drie gestorven patiënten die met sedativa waren behandeld, hadden een obstructie van de luchtwegen. Bij drie patiënten die met antibiotica of steroïden waren behandeld, deed zich een dodelijke superinfectie voor. Heparine heeft bij twee patiënten de dood veroorzaakt, digoxine en neostigmine elk bij één.

M. M. HILFMAN

BINNENLAND

Tabaksindustrie heeft oogje op drugmarkt. — De Willem II-sigarenfabriek heeft onlangs enkele nieuwe merknamen gedeponereerd, waaronder de naam „Uanasticks”. Volgens de Willem II-directie is dit „een wild en wellicht voorbarig gokje op een mogelijke versoepeling in de wetgeving op het gebied van de soft drugs”.

De sigarenfabriek heeft niet de indruk dat er in de naaste toekomst marihuana-stickies door de tabaksindustrie kunnen worden gefabriceerd, maar Willem II wil zich „uit louter voorzorg” tegen elke mogelijke nieuwe ontwikkeling in deze richting dekken. Men wil als het ooit zover komt „niet van de bak gebeten worden”, zegt de directie.

Willem II is niet de enige in de sigarenindustrie die uit voorzorg merknamen in deze richting heeft gedeponereerd. Ingewijden in de sigaren- en sigarettenindustrie stellen dat het deponeren van merknamen in deze branche een commercieel gebruik van enorme omvang is. (*Volkskrant*, 7 mei.)

Braille- en Engelse edities van de nieuwe „Stand van Zaken”-folder. — Het sinds 1 juli 1966 met grote regelmaat verschijnende beknopte overzicht van de aangepaste situatie der sociale verzekeringen onder de titel *Stand van Zaken bij de sociale verzekeringen en voorzieningen* — een uitgave van het Ministerie van Sociale Zaken en Volksgezondheid en het Voorlichtingscentrum Sociale Verzekering — is thans ook voor de blinde braille-lezer en voor Engels georiënteerde belangstellenden toegankelijk geworden.

Van de zo juist verschenen uitgave per 1 mei 1971, met feiten en cijfers aangepast aan de situatie van eind april, zijn nu namelijk ook edities verschenen in de Engelse taal en in braille-schrift. De blindenbibliotheken in Amsterdam, Ermelo, Den Haag en Nijmegen hebben exemplaren toegezonden aan hun blinde braille-lezers.

Behalve deze uitgaven is ook deel drie van de serie „Vast

en Zeker” uitgekomen, de gebundelde verzameling actuele teksten uit de vier-wekelijkse radiatorbriek onder dezelfde naam over onderwerpen van de sociale verzekering in de meest ruime zin. Een greep uit de inhoud van deel drie: Sociale verzekering, mooi maar ingewikkeld pakket; het recht van beroep; Werkloosheidswet geeft méér aanspraken; recht op AOW-uitkering na overlijden; ziek melden tijdens vakantie; de Gemeenschappelijke Medische Dienst; de peildatum in de Ziekenfondswet.

„Stand van Zaken” en „Vast en Zeker” zijn op aanvraag gratis verkrijgbaar bij het Ministerie van Sociale Zaken en Volksgezondheid, stafafdeling Externe Betrekkingen in Den Haag, en bij het Voorlichtingscentrum Sociale Verzekering in Amsterdam. (*Persbericht Ministerie van Sociale Zaken en Volksgezondheid*, 13 mei.)

Prof. Dr. O. Mühlbock ridder in de orde van de Nederlandse Leeuw. —

Prof. Dr. O. F. E. MÜHLBOCK is benoemd tot ridder in de orde van de Nederlandse Leeuw. De bijbehorende versierselen werden hem uitgereikt door staatssecretaris KRUISINGA tijdens het Internationale symposium dat tot onderwerp had „RNA Viruses and Host Genome in Oncogenesis”. Prof. MÜHLBOCK hield hier de vierde „Was-sink Lecture”.

Izaak Korteweg en Anna Ida Overwaterfonds uit Strijen. —

Dit Fonds looft om de vijf jaar drie prijzen uit, nl. twee prijzen aan degenen die zich in Nederland het meest op geneeskundig gebied hebben onderscheiden, en één prijs aan degene die zich in Nederland op landbouwgebied het meest onderscheiden heeft. Voor 1971 zijn de prijzen in de medische sector toegekend aan Dr. A. BERRENS (Dermatologische kliniek Academisch Ziekenhuis te Utrecht) voor zijn arbeid op het gebied van de chemische structuur van opische allergenen, en aan Dr. A. VERSPRILLE (Klinisch Fysiologisch Laboratorium, Academisch Ziekenhuis Leiden) voor zijn wetenschappelijk werk op het gebied van de perinatale fysiologie.

Aantal buitenechtelijke geboorten gedaald. —

Vorig jaar zijn in Nederland 430 buitenechtelijke kinderen minder geboren dan het jaar ervoor. Het is echter niet zeker — gezien de schommelingen in de voorgaande jaren — dat er nu een definitieve daling is ingezet. Dit zei Dr. J. A. M. MULLINK, geneesheer-directeur van het Haagse ziekenhuis St. Joannes de Deo, op een conferentiemiddag van de Nederlandse Federatie van Instellingen voor de Ongehuwde Moeder en haar Kind (FIOM) in Amsterdam. Volgens Dr. MULLINK hebben in 1969 meer dan 3200 (van de in totaal bijna vijftienduizend) ongehuwde moeders bij deze instellingen om hulp gevraagd. (*Volkskrant*, 8 mei.)

De pil niet vergoed door het ziekenfonds. — De Ziekenfondsradaad heeft met 15 tegen 14 stemmen besloten, geen uitbreiding te geven aan de verstrekking van de pil voor ziekenfondstrekening. De raad legde daarmee het meerderheidsadvies naast zich neer van een commissie van medische deskundigen.

Deze commissie had de vraag bestudeerd of de pil voor ziekenfondstrekening zou moeten worden verstrekt in die gevallen, waarin een zwangerschap abnormale — lichamelijke of geestelijke — risico's met zich zou kunnen brengen. De commissie kwam tot de conclusie dat het uiterst moeilijk is, een bruikbare lijst samen te stellen van alle denkbare medische ongewenste zwangerschappen. De enige redelijke oplossing was volgens de commissie dan ook een onbeperkte verstrekking van anticonceptiva voor ziekenfondstrekening.

Het rapport van de commissie van deskundigen werd